

Kun. dr. Vytautas Bagdanavičius. Modernus vienuolis prie atidarytų vienuolyno vartų

Audronė V. Škiudaitė

▲ Kun. dr. Vytautas Bagdanavičius

Kun. dr. Vytautas Bagdanavičius, MIC (1908-2000), 1951-1958 m. buvęs „Draugo“ vyriausiasis redaktorius ir moderatorius, daugelį metų gyvenęs Tėvų marijonų vienuolyne, buvo mokslo žmogus. Šių eilučių autorei teko laimėti pažinoti šį intelektualą, patirti jo gilią išminties svorį, teko parengti interviu Lietuvos krikščionių demokratų partijos savaitraščiui „Apžvalga“. 2000-2003 m. talkindama „Draugo“ redakcijai Chicagoje matydavau kunigą Vytautą kasdien iš įpratimo ateinantį į redakciją padirbėti, kur turėjo kambarėlį.

Geriausiai – kondensuotai kun.

Vytautą Bagdanavičių yra apibūdinę jo bendradarbiai ir bičiuliai, 2001 m., minėdami pirmąsias jo mirties metines, Marijonų vienuolyne surengę paminėjimą.

„Jis nieko negalėjo užgauti, nes mylėjo žmogų, – teigė kunigo bičiulis ir filosofinių diskusijų draugas dr. Juozas Meškauskas. – Vienoje diskusijoje apie žmogų jis sakė: „Žmogus yra Dievo kūrybos šedevras“. Žmogų nuo pat gimimo visoj jo vystymosi eigoj Bagdanavičius rišo su tuo, kuris buvo prikaltas ant kryžiaus. Kitoje diskusijoje aš jo esu klausęs, kodėl Dievas žmogaus nepadėmė į dangų gyvo, kodėl jam reikėjo jo negyvo. Vytautas sakė: „Dievas nenorėjo suvaržyti žmogaus laisvės“. Laisvę jis ypač pabrėžė. Sakė: „Žmogui Dievo duota totalinė laisvė – daryti gera, daryti pikta, net Kristų nukryžiuoti“.

Aš Vytautą pažinojau nuo Vokietijos laikų, kada jis apsigyveno Miunchene ir pradėjo organizuoti Lietuvių Bendruomenę, buvo pirmuoju jos pirmininku. Atvažiavus į Ameriką draugavom toliau, gana artimai. Mes diskutuodavom įvairiais klausimais. Kadangi okupuotoje Lietuvoje mūsų nepriklausomybės istori-

▲ Bagdonavičiai: (pirmoje eilėje) sūnus kun. Vytautas ir tėvai – Petronėlė Būčytė Bagdonavičienė bei Vladas Bagdonavičius, Slavikų ir Naumiesčio vargonininkas. Antroje eilėje – sūnus Pranas, gydytojas, miręs New Yorke, dukra Onutė Strimaitienė, šiuo metu gyvenanti Thompsons, Connecticuto valstijoje; duktė Marytė Juškienė, New Yorke; sūnus Stasys, inžinierius (kai Vilniuje 1991 m. sausio 13-ąją sovietiniai tankai nutraukė Lietuvos TV transliaciją, Stasys dirbo Kaune radiofone ir prisidėjo prie transliacijos pratęsimo iš Kauno). Nuotraukos iš Prano Povilaičio asmeninio archyvo

ją buvo stengiamasi nutylėti, nutarėme surinkti ir išleisti Seimo stenogramas, kad ateities žmonės žinotų, kaip veikė mūsų seimai. Išleidom 18 tomų (šešiais egzemplioriais, iš kurių du dabar yra Lietuvoje). Po to išleidome 20 tomų „Vyriausybės žinių“ (prie šių darbų prisidėjo ir trečias šio „triumvirato“ narys – ekonomistas Jonas Sakas, prieš keletą metų grįžęs į Lietuvą ir jau miręs. Red.). Tuo metu vyko ginčai ir nesutarimai tarp krikščionių demokratų ir frontininkų. Leisdavome ir tai. Jis yra parašęs tolerantišką studiją apie frontininkus.

Gražus straipsniukas apie jį buvo išspausdintas „Chicago Tribune“ (su nuotrauka). Čia minima, kad jis yra parašęs daugiau kaip 2000 straipsnių. Kun. Vytautas buvo labai gili ir labai plati asmenybė. Jis buvo filosofas, jis buvo teologas ir jis buvo lietuvis. Parašė filosofinių straipsnių, studijų. Štai 130 mašinosraščio puslapių, atrodo, nespausdinta „Žmogaus studija“. Čia autorius remiasi Tomu

Akviniečiu, bet neseka juo, o kalba kaip filosofas. Yra parašęs daug pamokslų (yra išspausdintų ir nespausdintų), studiją „Žmogaus santykio su Dievu klausimas“. Jeigu nebus realaus santykio su Dievu, tai negali būti kalbos nei apie žmogaus meilę Dievui, nei apie Dievo meilę žmogui, – sakė jis.

▲ Jonas Pabedinskas (iš kairės), kun. Vytautas Bagdanavičius ir dr. Juozas Meškauskas

Vytautas Bagdanavičius – patriotas lietuvis, giliai žinojęs ir giliai išgyvenęs Lietuvos istoriją, nagrinėjęs tautiškumą, valstybingumą, etniškumą. „Drauge“ buvo išspausdintas straipsnis „Lietuviškos išeivijos uždavinys – apginti lietuvių tautos vardą pasaulio atvirybėje“. Šis straipsnis turėtų būti ant kiekvienos lietuviškos organizacijos valdybos stalo, šalia įstatų, nes čia yra nusakyti išeivijos uždaviniai. Straipsnyje kiekvienas sakinytis yra tema, idėja“, – kalbėjo dr. J. Meškauskas.

Prelegentas apgailestavo, kad kun. V. Bagdanavičiaus visuomenei nespėta tinkamai pristatyti. „Drauge“ spausdintoje jo „Tėve mūsų“ maldos interpretacijoje žmogus yra

▲ Kun. Vytautas Bagdanavičius (kairėje) ir svečias LR Seimo narys Kazimieras Kuzminskas

Dievo bendradarbis. Jeigu visi žmonės, išeidami rytą pro duris, sukalbėtų malda ir pasijaustų Dievo bendradarbiais, pasaulis būtų kitoks“, – sakė Kunigo bičiulis dr. J. Meškauskas.

Ateitininkų vardu pasisakęs dr. Petras Kisielius sakė, kad kun. V. Bagdanavičius didelę dalį savo amžiaus praleido ateitininkų organizacijoje. „Savo dvasiniu gyliu bei svoriu jis buvo vienas ateitininkijos didžiųjų asmenybių. Aš pažinojau jį kaip labai principingą, stiprią asmenybę. Jis visuomet turėjo savo griežtą nuomonę „Ateities“ organizacijos sprendimuose, nelikdavo nuošalyje nuo ateitininkų didžiųjų įvykių. Nevengė diskusijų filosofiniais bei teologiniais klausimais. Diskusijų partneriai: prof. dr. A. Maceina, kun. dr. Baltinis ir kt. Visuomeninėje veikloje jis nebuvo toks griežtas, kaip dėl ateitininkiško bei krikščioniško principų, visuomet ieškodavo taikių ir praktiškų sprendimų. Jis buvo ir gilios mokslinės fantazijos žmogus, ką byloja jo raštai: „Žmonijos likimas šv. Jono apreiškimo knygoje“ ir „Kultūrinės gelmės pasakose“. Čia jis vaikščioja labirintų labirintais su nepaprastai gilia mąstysena ir kantrybe“, – teigė dr. P. Kisielius.

Apie kunigo V. Bagdanavičiaus asmenybę krikščionių demokratų vardu kalbėjo ir Vladas Šoliūnas: „Šalia savo pirminės pareigos tarnauti Dievo karalystei žemėje kunigas nepamiršo atsakomybės tarnauti savo tautai ir puoselėjo krikščioniškosios demokratijos ideologiją. Kunigas Bagdanavičius buvo lietuvių krikščionių demokratų švyturys, kuris vedė mus per sunkiausius laikus“.

Nijolė Užabalienė, kalbėjusi Lietuvių rašytojų draugijos ir Pedagoginio lituanistikos instituto vardu, sakė, kad tai buvo didelė, reta asmenybė – rašytojas, teologas, filosofas.

„Prieš 40 metų jis „Drauge“ paskelbė straipsnį „Šviesuomenės prisikėlimas“, – sakė Jonas Pabedinskas, kęstutiečių atstovas (kun. V. Bagdanavičius buvo ateitininkų „Kęstučio“ korporacijos kapelionas). – Ten jis pastebėjo, kad kūryba yra padarymas ko nors, kas jau pasireiškia ne vien mumyse, bet gali turėti santykį ir su kitu asmeniu. Yra du asmenys, su kuriais mes santykiaujame: tai Dievas ir mūsų artimas. Kun. Bagdanavičius visą gyvenimą buvo kūrybingas ir nepaprastai gražiai santykiavo kaip tik su Dievu ir savo artimu... Viena jo dažnai minimų santykiavimo pagrindinių tiesų buvo subsidijinis principas. Tai jis pripažino kaip siūlytiną teoriją ir receptą tiek politiniame, tiek ekonominiame lauke. Kun. V. Bagdanavičius taip elgėsi ir gyveno, kaip jis kitiems siūlė“.

Dr. Kazys Ambrozaitis pasakojo apie kun. V. Bagdanavičiaus darbą „Margučio“ lietuvių radijuje: „Kas prieš 20 metų klausė „Margučio“ programų penktadienio susikaupimų, kuriuos P. Petručio programoje vedė kun. V. Bagdanavičius, tas gali paliudyti, kokie jie buvo gilūs ir kaip žmogiškai suprantami bei

▲ Kun. Vytautas Bagdanavičius švenčiant jo devyniasdešimtąjį gimtadienį, – antrąją Kalėdų dieną. Kuni-
gui iš dešinės – Antanina Vasiukevičienė, kairėje – vaikų rašytoja Danutė Augienė

prieinami. Jis evangelijų šviesoje atidarė šių laikų žmogų taip, kaip toje šviesoje klausytojas suprantamai matė save. Kun. Vytauto gilus išmąstymas ne baugino ar atstūmė, bet magnetiškai traukė į tą šviesą. Tada, man būnant „Gajos“ korporacijos pirmininku, ieškojom, kam skirti metinę premiją už religinės moralės ir etinės temos raštus. 1983 m. ją paskyrėme kun. Vytautui Bagdanavičiui, jį pagerbdami kaip redaktorių, rašytoją ir visuomenininką. Matau jį ne kaip viduramžių vienuolį, užsidariusį vienuolyno sienomis ir rašantį evangelijų išmintį į storas knygas, bet matau modernų vienuolį prie atidarytų vienuolyno vartų“, – teigė dr. K. Ambrozaitis.

Juozas Baužys kun. V. Bagdanavičių prisiminė iš tų laikų, kai redagavo žurnalą „Į laisvę“. Tuomet „Draugo“ patalpose jie susitikdavo ir bendraudavo. 1987 metais jis davęs studiją apie frontininkų ir ateitininkų veiklą. J. Baužys perskaitė citatą, kuri ir šiandien galėtų būti pamokanti: „Kai ateitininkų tarpe buvo pradėta vengti laisvų diskusijų, ne vienas savaimingesnis asmuo pasitraukė. Tų asmenų keliami klausimai galėjo būti diskutuojami ir ateitininkų tarpe. Laisvos diskusijos nėra įmanomos, kol dar nėra nusiteikimo rimtai imti ir svarstyti opo-
nento pažiūrą. Laisvos diskusijos neša su savim tam tikrą riziką. Jos ne visada yra lengvos ir malonios. Bet mes neturime kitos priemonės dėkingai atstovauti savo

▲ Kun. Vytauto Bagdanavičiaus gimtosios Slavikų parapijos bažnyčia. Algirdo Girininko nuotr.

pažiūroms, taisyti kitų pažiūras ir būti kitų taisomi, kaip tikro dialogo keliu“.

Kun. V. Bagdanavičiaus minėjimą užbaigė Krikščionių demokratų sąjungos generalinis sekretorius Pranas Povilaitis, perfrazuodamas evengelisto žodžius: „Apie Bagdanavičių yra daug pasakyta, bet dar daugiau nepasakyta“. Jis prisiminė kunigo įvairiašakę veiklą, „Lietuviškos knygos klubo“ pirmąsias veiklos dienas ir kt.

„Pabėgdami iš Lietuvos atsivežėme labai daug inteligentų, – prisiminė P. Povilaitis. – Kunigui kilo idėja suorganizuoti mokslinių studijų klubą. Tas klubas buvo tapęs tiesiog liaudies universitetu. Daug mūsų inteligentų ten skaitydavo paskaitas, žinoma, už tai niekas negavo jokio atlyginimo. Bagdanavičius vengdavo būti pirmininku. Sakydavo, vienuoliui kunigui netinka. Vadovavo Petras Maldeikis. Iš to judėjimo išsivystė Katalikų mokslo akademija. Čia gimė jos pirmasis židinytis išėivijoje. Kun. V. Bagdanavičiaus ir P. Maldeikio pastangomis buvo surengtas didžiulis KMA suvažiavimas, kuriame dalyvavo daugiau kaip 400 mokslininkų (mes nedrįsdavome vadintis mokslininkais, vadindavomės

mokslo mėgėjais). Tėvai marijonai buvo jo šeima ir namai“.

Gana išsamiai apie Vytautą Joną Bagdanavičių rašoma 1998 m. Vilniuje Mokslo ir enciklopedijų leidybos instituto išleistame biografijų žinyne „JAV lietuviai“. Kadangi žinynas išleistas dar gyvam esant pačiam kun. V. Bagdanavičiui, tikriausiai žinios yra jo pačio patvirtintos.

Gimė V. J. Bagdanavičius Slavikuose, Naumiesčio aps. Buvo kunigas marijonas, visuomenės veikėjas. Baigęs mokytojų kursus 1926-1930 m. mokytojavo. 1936 m. baigė Vilkaviškio kun. seminariją. Kunigavo Kalvarijoje, Veiveriuose, Kaune, kartu VDU studijavo teologiją ir humanitarinius mokslus; 1939 m. įgijo teologijos licenciata. 1944 m. pasitraukęs į Vokietiją kunigavo Muenchene, studijavo filosofiją Muencheno universitete, vadovavo Bavarijos, vėliau Muencheno lietuvių sąjungai. 1945-1948 m. leido religinį kultūros laikraštį „Naujasis gyvenimas“. 1949 m. persikėlė į JAV. Chicagoje, IL, 1950 m. įstojo į Marijonų vienuoliją, redagavo jos savaitraštį „Kristaus karaliaus laivas“. 1951-1958 m. – dienraščio „Draugas“ vyr. redaktorius. 1952 m. vadovavo Loyolos universiteto Chicagoje lietuvių žurnalistikos kursams. 1964-1967 m. – Lietuvių žurnalistų sąjungos centro pirmininkas. Lietuvių katalikų mokslo akademijos Chicagos židinio vienas steigėjų 1956 m. ir jo vadovas. 1951-1958, 1970-1995 m. – Lietuviškos knygos klubo vedėjas. 1960-1969 m. – Pedagoginio lituanistikos instituto rektorius. Dalyvavo Lietuvių istorijos draugijos, Ateitininkų federacijos, JAV Lietuvių Bendruomenės veikloje, buvo Lietuvių fondo rėmėjas, Pasaulio lietuvių katalikų bendrijos valdybos narys; bendradarbiavo Bostone leidžiant Lietuvių enciklopediją.

Parašė knygas „Žmonijos likimas šv. Jono Apreiškimo knygoje (1953), „Kultūrinės gelmės pasakose“ (3 d., 1966-1983; 1 anglų k. 1971), „Europos religija prieš atsikeliant indoeuropiečiams“ (1967), „Indijos religinė išmintis“ (1969), „Tautos samprata ir lietuvių tautos individualybė“ (1977), „Vienuolinis gyvenimas palaimintojo J. Matulaičio supratimu“ (2 d., 1975-1985). „Drauge“ atspausdino romanus „Vilniaus vyskupo užrašai“ (1970) ir „Laiškas Antijochijai“ (1971). Per „Margučio“ lietuvių radiją 1979-1982 m. skaitė sekmadienių mišių tekstų komentarus. Paskaitomis ir politinės bei socialinės teorijos studijiniais straipsniais „Tėvynės sarge“, „Aiduose“, „Ateityje“, „Laiškuose lietuviams“ kėlė lietuvių visuomenės intelektualinį lygį, stiprino tautinę dvasią, aktyvino pasauliečių religinį gyvenimą.

1996 m. kun. Vytautas Bagdanavičius po daugelio dešimtmečių apsilankė Lietuvoje, čia jis šventė savo kunigystės 60-metį. Ta proga Lietuvos Katalikų Bažnyčia jam parodė ypatingą dėmesį – Vilniaus arkikatedroje bazilikoje, dalyvaujant Lietuvos vyskupams, jo garbei buvo aukotos šv. Mišios. Padėkos Mi-

šias jubilias pats aukojo Aušros Vartų koplyčioje Vilniuje ir savo gimtuosiuose kraštuose – Kudirkos Naumiestyje. Apsilankęs „Apžvalgos“ redakcijoje sutiko papasakoti ir apie save bei išreikšti savo nuomonę apie Lietuvą. O ta nuomonė nelabai savimi pasitikinčioje Lietuvoje nuskambėjo labai optimistiškai:

„Lietuva dabar kitokia negu aš ją palikau, bet žmonėmis, kuriuos čia sutinku, aš labai gėriuosi. Man atrodo, Lietuva yra gerame kelyje, – ir tarptautinės, ir vidinės politikos atžvilgiu ji gali būti labai vertingas žmonijos narys. Vilties teikia pats lietuvis žmogus, kaip jis tas savo problemas sprendžia. Man atrodo, jis jas sprendžia taip sveikai, kad tokioje situacijoje galima tikėtis paties geriausio sprendimo.

Aš esu pabėgėlis iš Europos. Po karo gyvenau Vokietijoje. Laikau labai vertingu, kurį atlikau ten organizuodamas ir leisdamas religinį žurnalą „Naujasis gyvenimas“. Tai, man atrodo, turėjo visuomeninės, bet labiausiai religinės reikšmės. Tuo laiku, kai mūsų žmonės bėgo iš Lietuvos, jie išgyveno tam tikrą krizę: kas bus su krikščionyste, kas bus su mūsų tikėjimu? Reikėjo rasti naujų kelių ir naujai suprasti krikščionybę. O krikščionybė yra didelė ir reali palaima žmonių gyvenime.

Persikėlęs į Ameriką aš neradau kitos išeities, – buvau pasaulietis kunigas iš Vilkaviškio vyskupijos, – kaip pristoti prie marijonų. Turėdamas polinkį žurnalistikai kurį laiką redagavau „Draugą“, marijonų religinį laikraštį „Laivą“. Paskui leidausi į įvairias sritis. Daug dirbau etnologijos srityje, bet dabar vis labiau ir labiau domiuosi grynai teologinėmis problemomis. Šiuo metu esu užsiėmęs sau neįprastu darbu: noriu parašyti pirmųjų Bažnyčios susirinkimų trumpą apžvalgą ir parodyti krikščionybę pačioje jos gemalinėje stadijoje.

Esu išauklėtas labai vertingų Lietuvos žmonių, – tai vyskupas Mečislovas Reinys, prof. Pranas Kuraitis, prof. Stasys Šalkauskis ir kt. Ir apskritai labai aukštai vertinu pirmąjį Lietuvos nepriklausomybės 20-metį, kuris ypač susikoncentravo į ateitininkiškąjį sąjūdį. Kas būdingiausia atsitiko šiame šimtmetyje, tai yra, kad neįvyko skilimo tarp Bažnyčios ir visuomenės. Ir nuo šito skilimo išgelbėjo ateitininkai ir pavasarininkai. Lietuviška krikščionybė pasidarė organiška ir vieninga. Daugelyje kitų garbingų kraštų mes to nematom. Čia yra, sakyčiau, didysis pagrindas, dėl ko aš optimistiškai žiūriu į dabartinę Lietuvą. Iš mano sutiktų žmonių aš patyriau, kad tos idėjos yra gyvos. Aš nė kiek nebijau dėl Lietuvos ateities“, – sakė optimistu gyvenęs ir miręs kun. Vytautas Bagdanavičius, MIC.